

سبک زندگی قرآنی

ایشار یک اصل قرآنی | شماره ۱۰: آذر ماه ۱۴۰۰

ماهنامه فرهنگ الکترونیک

در این شماره بخوانید

- ✿ از الگوهای ایشار در قرآن
- ✿ واژه شناسی "ایشار" در قرآن
- ✿ ایشار و از خودگذشتی از نگاه قرآن
- ✿ واکاوی اقتصاد ایشار محور
- ✿ اشاره به فواید دریا در قرآن
- ✿ نظر گوستاولوبون فرانسوی درباره اسلام

از الگوها به ایشار در قرآن تا نشانه‌ها به ایشار در عصر حاضر

شهید مطهری ایشار را یک اصل قرآنی می‌داند و می‌گوید: «ایشار یعنی گذشت از آنچه مال خود است و خود انسان در کمال احتیاج به آن است، ولی دیگری را به خود مقدم ندارد. ایشار یکی از باشکوه‌ترین مظاهر انسانیت است که قرآن آن را ستوده است. «و یوثرن علی انفسهم و لو کان بهم خصاصه» و آنان ایشار می‌کنند و ترجیح می‌دهند دیگران را بر خودشان، گرچه خود آنها محتاج باشند.» (حشر/۹)

علی و زهرا و حسنین بعد از بیماری که حسنین داشتند روزه می‌گیرند. علی می‌رود بیرون کار می‌کند و آرد تهیه و زهرانان جویی درست می‌کند وقتی تیمی می‌رسد آنچه خود داشتند به او می‌دهند و تا سه شب تکرار می‌شود تا آیه نازل می‌شود. ایشار یک ارزش انسانی فوق العاده عالی است که جای شکی نیست و اسلام ایشار را ستوده و ستایش کرده است.»

عبدالمجید طالب‌تاش در تحقیق خود از ویژگی‌های سردار شهید قاسم سلیمانی که همگان وی را اسوه ایشار عصر حاضر می‌دانیم چنین نشانه‌هایی از ایشارگری را ذکر می‌کند:

«۱- شجاعت در مجاهدت ۲- خدا محور و مخلص بودن ۳- وابسته نبودن به هیچ گروه و دسته ای ۴- به فکر کوچک‌ترین بهره‌ای برای خود و خانواده نبودن ۵- در همه شرایط کمک حال در ماندگان و مستضعفان بودن ۶- معنویت گرا و اخلاقی بودن ۷- تعلق نداشتن به دنیا و مظاهر آن ۸- خادم اهل بیت (ع) بودن.»

بنابراین ایشار یک واژه کلیشه‌ای و غیر قابل تحقق در عصر حاضر نیست به طوری که شهدای مدافع حرم، امروز در کمال ناباوری با ایشار شیرین‌ترین سرمایه انسان، یعنی جان خویش نشان دادند که اسلام و تحقق دین خاتم پیامبران، فراتر از مرزهاست و هر جایی که مسلمانی دلش در اعلا درجه برای خدا می‌تپد، ایشار نمود می‌یابد.

(دکتر تقوی زاد، ۱۴۰۰ش)

واژه‌شناسی "ایثار" در قرآن

این واژه در قرآن نیامده، اما هم خانواده‌های آن از همین باب، ۵ بار در قرآن به کار رفته است.

ایثار در آیه نخست، در مورد برگزیده شدن یوسف از میان برادرانش و در آیه دوم، درباره بی‌توجهی ساحران به فرعون در برابر آیات الهی و در سومین آیه، در مورد انصار که مهاجران را در نیازمندی‌ها بر خود مقدم می‌شمردند و در آیات چهارم و پنجم درباره مذمت ترجیح دنیا بر آخرت آمده است.

کاربردهای گوناگون این واژه نشان می‌دهد که چنین اصطلاحی در عصر نزول شکل نگرفته بود و در قرآن تنها معنای لغوی آن به کار رفته، گرچه در آیه ۹ سوره حشر معنای لغوی مطابق با معنای اصطلاحی آمده است، از این رو برای بررسی موضوع ایثار در قرآن باید به جست‌وجوی کلیدواژه‌های دیگری باشیم که به نوعی در ارتباط معنایی با این اصطلاح است. در این بررسی به مفاهیمی همچون: برّ، احسان، اطعام، انفاق یا عناوینی نظیر فروش جان و مال به خداوند و در نقطه مقابل به مفاهیم بخل، شحّ یا عناوینی نظیر مقدّم داشتن خود بر پیامبر برمی‌خوریم. مفهوم ایثار با مفاهیم بنیادی قرآن مانند ایمان، تسلیم، انقیاد، طاعت و رضا پیوند یافته، شبکه معنایی گسترده‌ای تشکیل می‌دهد.

در منابع عرفانی نیز با توجه به آیاتی نظیر «لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ» برترین مرتبه انفاق، بذل محبوب معرفی شده است و بالاترین مرتبه ایثار، انفاق در حال نیاز دانسته شده و در این باره به تأویل عرفانی آیه «يُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ» پرداخته شده، همچنین مراتبی برای ایثار معرفی شده است. (دائرة المعارف قرآن کریم، ج ۴، برگرفته از مقاله ایثار)

ایثار و از خودگذشتگی از نگاه قرآن

ایثار و مقدم داشتن دیگران بر خود، هر چند به چیز اندک، در روایات اسلامی امری پسندیده شمرده شده است. ایثار نیکوترین احسان و بالاترین مراتب ایمان است. لازمه ایمان به خداوند و اعتقاد به آن، ایثار است، انسان با خلوص نیت و عقیده پاک، می تواند وارد میدان عمل شود و با ایثار و کمک خود می تواند تکیه گاهی برای محرومان باشد و همواره برای رفع احتیاج نیازمندان جامعه کوشش و جدیت کند. انسان، با اخلاص خود و با مال و ثروتی که در اختیار دارد می تواند نیازهای جامعه را برطرف سازد و مایه افتخار و آرامش خود و دیگران شود و این بزرگترین خدمت است که با میل خود گره ای از مشکلات جامعه را باز کند و چنین اخلاصی مایه سربلندی انسان واقع می شود.

قرآن کریم با بیان شواهد و نمونه هایی، ایثار و ایثارگران را ستوده است از جمله در آیه ای، ایثار مالی خاندان پیامبر (ص) را چنین می ستاید: «و غذای (خود) را با این که به آن علاقه (و نیاز) دارند به «مسکین» و «یتیم» و «اسیر» می دهند.» هم چنین قرآن کریم درباره ایثار جانی حضرت علی (ع) می فرماید: «بعضی از مردم با ایمان و فداکار، همچون علی (ع) در «ليلة المبيت» به هنگام خفتن در جایگاه پیغمبر (ص) جان خود را به خاطر خشنودی خدا می فروشند و خداوند نسبت به بندگان مهربان است.» در جایی دیگر از «انصار» که در حال فقر، از برادران مهاجر خود، با تقسیم اموال و خانه های خویش پذیرایی کردند و آنان را بر خود مقدم داشتند، چنین تمجید می کند: «آنها را بر خود مقدم می دارند هر چند خودشان بسیار نیازمند باشند. کسانی که از بخل و حرص نفس خویش بازداشته شده اند، رستگار اند.» (تفسیر نمونه، ذیل آیات بقره / ۲۰۷، انسان / ۸، حشر / ۹۱۰)

(دکتر حسینی تبار، ۱۴۰۰ ش)

واکاوی اقتصاد ایشار محور

تفاوت‌های آشکار اسلام با مبانی انسان‌شناسی مکتب‌های سرمایه‌داری، موجب شده که مفروضات نظریه‌های اقتصادی متعارف، قابل تعمیم به فرد مسلمان نباشد. بنابراین درصدد برآمدن تا تحلیلی متناسب با ارزش‌های اسلامی ارائه کنند. از آنجا که انسان دارای سه بعد کلی مادی، معنوی و اخروی است لذا باید در بررسی زندگی اقتصادی او، هر سه بعد مورد توجه قرار گیرد.

اقتصاد متعارف، براساس مفاهیم جا افتاده‌ای مثل خود منفعتی، هزینه فرصت، تعویض‌پذیری پول، تحلیل هزینه به فایده، عمل می‌کند.

دین از طریق تاثیر بر رفتار عاملان اقتصادی، هویت افراد را با تکیه بر ارزش‌ها شکل می‌دهد. ارزش ایشار و خیرخواهی یکی از عواملی است که از طریق دین در رفتار اقتصادی انسان اثر گذاشته و پاسخگوی هر سه بعد زندگی آدمی قرار می‌گیرد.

اودر بعد مادی، با در نظر گرفتن ایشار، بسیاری از کجروی‌های اقتصادی مثل اسراف و.... را کنار گذاشته تا بتواند خیرخواه دیگران هم باشد و کم‌کم موضوع مصرف در جامعه، با تابعیت از اصولی شکل بگیرد که اعتدال و میانه‌روی را رواج دهد. کفاف و قانع شدن به زندگی و امکانات متوسط که درمان اسراف‌کاری است بعد معنوی در زندگی را هم رشد می‌دهد؛ چرا که فرد با الگوهای متعادل اقتصادی، به خیر دیگران هم به اندازه خیری که مستقیماً به خودش می‌رسد، اهمیت می‌دهد و در عواملی همچون دعا، دیگران را بر خود مقدم می‌دارد. عزت و سربلندی جامعه را افتخار خود می‌داند. در بعد اخروی، عملکرد دنیوی انسان بسیار مؤثر است. قطعاً آنچه موجب رستگاری اخروی می‌شود از رستگاری دنیوی عبور می‌کند و رستگاری دنیوی از ادبیات رفتاری او تحقق می‌پذیرد و ادبیات اقتصاد رفتاری در اسلام، همان ایشار، خود شناسی و پرهیز از کجروی‌های رفتاری است.

(برگرفته از مقاله "واکاوی اقتصاد رفتاری در آیات قرآن"، حشمت الله عسکری و سید احمد ابراهیمی، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال ۲۰، شماره ۸۰، زمستان ۱۳۹۹)

اشاره به فواید دریا در قرآن

« وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاحِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ » (نحل / ۱۴)

«او کسی است که دریا را مسخر (شما) ساخت تا از آن گوشت تازه بخورید و وسایل زینتی برای پوشش از آن استخراج نمایید، و کشتی‌ها را می‌بینید که سینه دریا را می‌شکافند تا شما (به تجارت پردازید) و از فضل خدا بهره گیرید، شاید شکر نعمت‌های او را به جا آورید»

دریاها و اقیانوس‌ها منبع اصلی آب‌های بارندگی هستند یعنی آب دریا و اقیانوس‌ها تبخیر شده، از بخار آن عمده ابرها ایجاد گردیده و بارندگی رخ می‌دهد که می‌توان این را از فواید اصلی این آب‌ها دانست. در آیه بالا به دیگر فواید دریاها اشاره شده است.

می‌دانیم قسمت عمده روی زمین را دریاها تشکیل می‌دهند، و نیز می‌دانیم نخستین جوانه حیات در دریاها آشکار شده و بعد به خشکی‌ها گسترش پیدا کرد و هم اکنون نیز دریا منبع مهمی برای ادامه حیات انسان و همه موجودات روی زمین است، و قرار دادن آن در خدمت بشر یکی از نعمت‌های بزرگ خدا است در این آیه به سه فایده دریاها اشاره شده است؛ یکی از فواید، گوشتی است که از دریا گرفته می‌شود. گوشتی که زحمت پرورش آن را نکشیده‌اید تنها دست قدرت خدا آن را در دل اقیانوس‌ها پرورش داده و رایگان در اختیارتان گذارده است. اکنون که جمعیت کره زمین رو به افزایش است و بعضی در مطالعات ابتدایی خود احساس می‌کنند خطر کمبود مواد غذایی مردم جهان را برای آینده تهدید می‌کند، افکار دانشمندان متوجه دریاها شده و چشم امید خود را به آن دوخته‌اند تا از طریق پرورش و تکثیر نسل انواع ماهی‌ها بتوانند این کمبود را به مقدار قابل ملاحظه‌ای بر طرف سازند. از منافع دیگر دریا مواد زینتی است مانند مروارید که از دریاها استخراج می‌شود. بالاخره سومین نعمت دریا را حرکت کشتی‌ها به عنوان یک وسیله مهم برای انتقال انسان و تجارت او، ذکر می‌کند.

(دکتر سیستانی پور، ۱۴۰۰ش)

نظرگوستا و لوبون فرانسوی درباره اسلام

تمام جهان باید رهین ملت اسلام باشد، زیرا ملت اسلام خدمات ارزنده و شایان تقدیری به معارف دنیا نمودند. مراکز علمی اروپایی‌ها عبارت بود از جایی که در آنجا پاپ‌ها و سرمداران کلیسا به حالت نیمه وحشی زندگی کرده و به بی‌خطی و بی‌سوادی خود افتخار می‌کردند و مدار علوم ما فقط مسلمانان بودند.

از نظر خصایص اخلاقی نیز همین اندازه بس که آنها اروپا را تربیت کرده و به شاهراه تمدن و ترقی راهنمایی نمودند. حالت بربریت اروپاییان تا مدت طولانی در واقع بیش از این‌ها بود که خود بتوانند آن را حس کنند. از حدود قرن ۱۱ و ۱۲ بود که بعضی روشنفکران حس کردند که باید کفن جهالت را درید و بدون فاصله به طرف مسلمین که از هر جهت برتر و استاد بودند، متوجه شد و به آنها مراجعه نمود.

در سال ۱۱۳۰ میلادی دارالترجمه‌ای در شهر طلیطله تحت ریاست اسقف اعظم (رایمون) تاسیس شد و تمام کتب مشهور مسلمانان را به لاتین ترجمه کرد و توسط این کتب چشم‌های اروپاییان به دنیای تازه‌ای گشوده شد.

این ترجمه‌ها نه تنها از کتب رازی، ابن سینا و ابن رشد بود، بلکه نوشته‌های جالینوس، دیمقراطیس، افلاطون، ارسطو، ارشمیدس و بطلمیوس را که مسلمانان از یونانی به زبان عربی ترجمه شد مجدد به زبان لاتین برگردانده و ۳۰۰ کتاب مشهور عربی در طب را به لاتین ترجمه کردند.

گوستا و لوبون همچنین می‌گوید: در قرون وسطی اطلاعاتی از علوم یونان برای ما حاصل شد که به وسیله ترجمه‌های اعراب بود که توانستیم تصنیفات قدیم یونان را به دست آوریم.

بدین جهت می‌گوییم که باید تمام جهان رهین منت مسلمین باشند که این ذخایر گرانها را از دستبرد حوادث زمانه حفظ کردند. متأسفانه بی‌خبری ملت اسلام از اسلام راه قضاوت‌های جاهلانه را در حق اسلام برای آنها باز کرده است.

اروپاییان و آمریکاییان پس از زحمات هزارساله مسلمانان در مهدهای علمی، برسر سفره حاضر شده، قرار گرفتند و از برکت این سفره به چنین ترقیات شگفت‌انگیزی دست یافتند. (کتاب تمدن اسلام و غرب)

(دکتر زواریان، ۱۴۰۰ش)

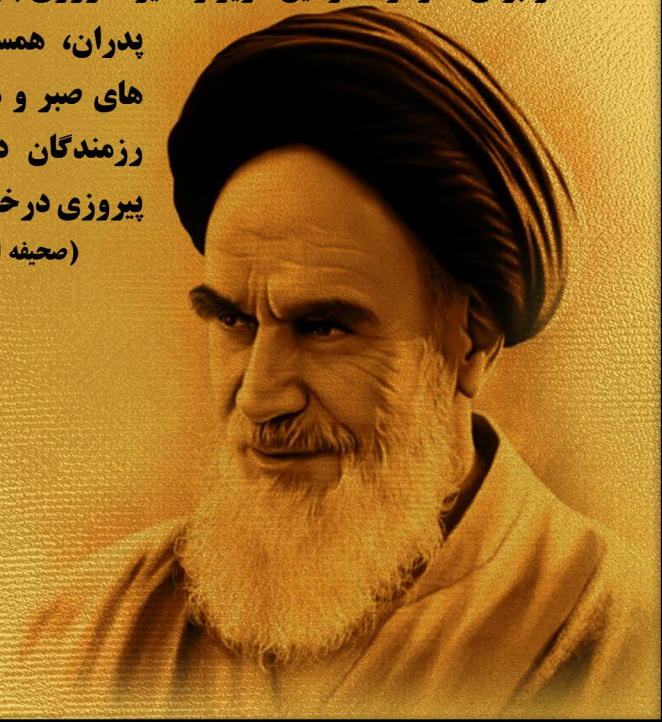
دل نوشته‌ها، درد دل‌های قرآنی و درخواست‌های قرآنی خود از دانشگاه و جامعه، برداشت‌ها و خاطرات نیک خود از انس با قرآن را با ما به اشتراک بگذارید تا با نام خودتان منتشر کنیم.

SABKE.ZENDEGII.QURANII@GMAIL.COM

سبک زندگی قرآنی

ما را چه رسد که با این قلم‌های شکسته و بیان‌های نارسا در وصف شهیدان، جانبازان، مفقودان و اسیرانی که در جهاد فی سبیل‌الله جان خود را فدا کرده و یا سلامت خویش را از دست داده‌اند یا به دست دشمنان اسلام اسیر شده‌اند، مطلبی نوشته یا سخنی بگوییم. زبان و بیان ما عاجز از ترسیم مقام بلند پایه عزیزی است که برای اعتلای کلمه حق و دفاع از اسلام و کشور اسلامی جانبازی نموده‌اند. الفاظ و عبارات توان توصیف آنانی را که از بیت مُظلم طبیعت به سوی حق تعالی و رسول اعظمش هجرت نموده و به درگاه مقدسش بار یافته‌اند، ندارد. از مجاهدینی که سنگ‌های نبرد را تبدیل به مساجد و میدان‌های جهاد را با بانگ تکبیر، مهبط ملائکه‌الله نموده‌اند، چگونه سخن توان گفت؟ در اقدام شریف مادران بزرگواری که در دامن‌های مطهر خود چنین فرزندانی را برای اسلام تربیت کرده‌اند، چه می‌توان نثار کرد؟ و برای اسیرانی که در زندان‌های مخوف دشمن شجاعانه بر سر دشمنان بشریت فریاد می‌کشند چگونه می‌توان تعظیم نمود؟ پس با اعتراف به عجز، برای شهیدان آرزوی رحمت خاص الهی و برای جانبازان، این شهیدان زنده، سلامت و برای اسرا و مفقودین عزیز و دلیر، آرزوی بازگشت به میهن و برای مادران، پدران، همسران و فرزندان‌شان، این نمونه‌های صبر و مقاومت، صبر و سعادت و برای رزمندگان در جبهه‌های حق علیه باطل، پیروزی درخواست می‌نماییم.

(صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۴۱۴۰، ۶۳/۰۶/۰۵)

صاحب امتیاز: معاونت فرهنگی و دانشجویی واحد یادگار امام خمینی (ره) شهری

مدیر مسئول: صغری رادان

سر دبیر: معصومه ذبیحی

هیات تحریریه: راضیه تقوی زاد، علی شهابی، معصومه حسینی تبار، صغری رادان، راضیه زواریان، علی سیستانی پور، معصومه ذبیحی

ویراستار: راضیه زواریان

مدیر اجرایی: کانون قرآن و عترت

صفحه آرایی و گرافیک (طراح): محمد انصاریان